

ENHET
Enheten för Samhällspolitik
HANDLÄGGARE
Joa Bergold

DATUM
2022-06-20
ERT DATUM
2022-06-30

DIARIENUMMER
20220111
ER REFERENS
S2022/00436

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Remiss angående betänkandet Träffsäkert - månadsuppgifter i bostadsbidraget och underhållsstödet SOU 2021 nr 101

LO har givits möjlighet att yttra sig över SOU 2021:101 (BUMS-utredningen) och vill lämna följande synpunkter.

Sammanfattning

LO välkomnar den översyn som utredningen gjort av bostads- och underhållsbidraget. LOs utgångspunkt är att den behovsprövade ekonomiska familjepolitiken är ett viktigt komplement till generella stöd till familjer och goda förutsättningar för föräldrar att försörja sig via förvärvsarbete. Ett problem med behovsprövade bidrag är risken för marginaleffekter som minskar incitament till förvärvsarbete, därför är det viktigt att behovsprövade bidrag är komplement och att de generella stöden inte urholkas. Det är i nuläget svårt att få en fullständig överblick över förslagets sammanlagda konsekvenser och effekter. Det behövs fortsatta politiska avvägningar av förslag och inriktningar.

Bidragsnivåerna har urholkats under en lång tid. LO anser att det behövs tydliga förstärkningar i stöd till boende och barnfamiljer. LO anser att det är positivt att stödet till boendekostnader föreslås höjas för att bättre motsvara dagens boendekostnader. LO är också positiv till förslaget om att utgå från månadsuppgifter för beräkning av bostadsbidrag, som innebär att risken för skuldsättning minskar.

LO ser dock risker med att det slopade underhållsstödet och den föreslagna underhållsregleringen, som innebär att staten inte längre förskottsbetalar den summa som den frånlevande föräldern ska betala. Detta kan innebära att föräldrar med boendeansvar drabbas ekonomiskt. Det nya stödet till särlevande föräldrar måste minst motsvara det gap som uppstår om underhållsregleringen inte hålls. Ambitionen att skapa incitament för jämställda och jämlika system för gemensam försörjning utifrån Föräldrabalkens principer får inte slå tillbaka mot de separerade kvinnor som i praktiken är ensamförsörjare för sina barn.

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

Övergripande

LO välkomnar den översyn som utredningen gjort av bostads- och underhållsbidraget. LOs utgångspunkt är att den behovsprövade ekonomiska familjepolitiken är ett viktigt komplement till generella stöd, och goda förutsättningar för föräldrar att försörja sig via förvärvsarbete.

Bidragsnivåerna har urholkats under en lång tid. LO anser att det behövs tydliga förstärkningar i stöd till boende och barnfamiljer. Det förslag om ett nytt tredelat bostads- och familjestöd som utredningen lägger fram innebär ett komplext samspel av olika typer av behovsprövade stöd, vars slutliga konsekvenser och effekter är svåra att överblicka i nuläget. LO stödjer dock utredningens ambition att stärka och renodla de ekonomiska stöden till barnhushåll.

Det är inte självklart att förslagen lyfter ekonomiskt svaga barnhushåll i den utsträckning som skulle behövas. Utredningen pekar själva på att det i flera fall kommer att behövas fler politiska avvägningar och beslut för att skapa den fördelningspolitiska effekter som utredningen eftersträvar. Genom att direktiven tydligt lagt fast att förslagen ska rymmas inom nuvarande budgetram och att marginaleffekterna inte ökar har utredningen inte kunnat lägga så långtgående förslag som man önskat. Utredningens konsekvensanalys visar LO anser att den fortsatta beredningen av förslagen bör ta fasta på utredningens synpunkter i dessa delar.

Med utgångspunkt i ovanstående vill LO lämna några principiella och några konkreta synpunkter på förslagets utformning.

Bostadsbidrag ska inte leda till skuldsättning

LO står bakom utredningens ståndpunkt att det behövs förändringar av det rådande regelverket för bostadsbidraget. Dagens regelverk där den ansökande ska uppskatta sin kommande årsinkomst innebär att många blir återbetalningsskyldiga och därmed riskerar att bli skuldsatta. Det är ett allvarligt problem att ett behovsprövat bidrag som syftar till att stötta ekonomiskt svaga hushåll istället kan leda till att öka den ekonomiska utsattheten för enskilda.

LO anser att bostadsbidraget bör reformeras så att man får en löpande överblick över vilken omfattning av ekonomiskt stöd hushållen är berättigade till, för att minska riskerna för skuldsättning. LO tillstyrker därför utredningens förslag om att så kallade månadsuppgifter om inkomst bör användas för att beräkna rätt till och omfattning av ekonomiskt stöd.

Den ekonomiska familjepolitiken måste rustas

LO håller med utredningen om att det är ett problem att den ekonomiska familjepolitiken för de mest utsatta barnhushållen urholkats och inte längre bidrar på ett tillräckligt sätt för att lyfta barn ur fattigdom.

Jämlikhetskommissionen (2020:46) konstaterade att urholkningen av transfereringar och ekonomiska stöd har ökat ojämlikheten i samhället. I sitt remissvar då betonade LO att det är avgörande att det skapas förutsättningar för föräldrar att kunna försörja sig via arbete – dels genom en familjepolitik som skapar incitament och möjligheter för båda föräldrar att förvärvsarbeta, dels genom att det finns tillräckliga och tillgängliga utbildningsmöjligheter och arbetsmarknadspolitiska insatser för de grupper som är i behov av det. Men oavsett detta behövs det även välfungerande ekonomiska stöd som bidrar till att upprätthålla en rimlig ekonomisk standard för alla barnhushåll

Minskade marginaleffekter genom att lyfta hushåll från behov av försörjningsstöd

Det finns, som BUMS-utredningen påpekar, potentiella målkonflikter mellan att förbättra de ekonomiska stöden och att upprätthålla incitamenten till förvärvsarbete trots höga marginaleffekter. LO anser att det är viktigt att ta hänsyn till målkonflikterna vid regelförändringar, men att det ändå finns starka skäl att förstärka nivåerna i den ekonomiska familjepolitiken och bostadsbidraget eftersom den ekonomiska standarden för låginkomsthushåll halkat efter resten av samhället. Inte minst behövs förstärkningar av bostadsbidraget, vars nivåer inte justerats sedan 1997. Trots de incitamentsproblem som finns kopplade till bostadsbidraget är de mindre än de som är kopplade till försörjningsstödet. En tredjedel av de som har bostadsbidrag mottar även försörjningsstöd. Högre nivåer i bostadsbidraget skulle kunna bidra till att färre hushåll skulle ha behov av försörjningsstöd, med lägre fattigdomsnivåer och sammantaget lägre incitamentsproblem som följd.

Höjda nivåer i stödet till bostadskostnader

LO stödjer utredningens förslag om att höja taket för bostadskostnader till den nivå som motsvarar en genomsnittlig kostnad för en bostad anpassad till antalet barn i hushållet, och att taket begränsas till fem barn. LO vill dock påpeka att taket i bostadsbidraget inte bör anpassas till marknadshyror, då det kan vara kostnadsdrivande. LO anser att bostadsbidraget även fortsättningsvis ska vara en marginalföreteelse, men att de samlade utbetalningarna borde höjas jämfört med dagens.

LO har tidigare framfört att riksdagen bör överväga att indexera en del av transfereringarna inom den ekonomiska familjepolitiken. Bostadsbidraget skulle kunna vara en möjlighet.

Viktigt att ett slopad underhållsstöd inte drabbar boföräldern negativt

LO ser poängen med att försöka åstadkomma att föräldrar tar ett större eget ansvar för att fördela försörjningsansvaret jämnt mellan sig efter en separation. Idag fungerar nivån i underhållsstödet som en implicit norm även för de individuella överenskommelser som föräldrar kan göra i form av

underhållsbidrag. Det innebär att frånlevande föräldrar med goda ekonomiska villkor inte sällan betalar en allt för låg summa i underhåll för sina barn. Det kan också hända att boföräldern väljer att ansöka om underhållsstöd för att undvika att hamna i konflikt med den frånlevande föräldern. Även det kan innebära att det ekonomiska stödet blir lägre än vad det skulle behöva vara. Men underhållsstödet innebär ändå en garanti om en viss ekonomisk ersättning, som kan vara avgörande för boföräldrarnas försörjning.

Därför anser LO att det är mycket viktigt att den föreslagna underhållsregleringen, som innebär att staten inte längre förskottsbetalar den summa den frånlevande föräldern ska betala, inte medför att föräldrar som har boendeansvar drabbas ekonomiskt. Utredningen visar i sin konsekvensanalys att det slopade underhållsstödet innebär klart lägre nivåer, kvinnor tappar i genomsnitt 3350 kr per år, och män 1850 kr. Man konstaterar att *“[o]m den frånlevande pappan inte betalar eller inte kan betala får boföräldern inte längre fullt underhållsstöd [...] utan får istället söka Bofast och eventuellt ekonomiskt bistånd.”*

Det är inte acceptabelt att boföräldrar kan tvingas vända sig till försörjningsstöd för att klara sin försörjning. Det nya stödet till särlevande föräldrar måste minst motsvara det gap som uppstår om underhållsregleringen inte hålls. Ambitionen att skapa incitament för jämställda och jämlika system för gemensam försörjning utifrån Föräldrabalkens principer får inte slå tillbaka mot de separerade kvinnor som i praktiken är ensamförsörjare för sina barn.

I en studie från Inspektionen för socialförsäkringen ”Ekonomiska konsekvenser för föräldrar med barn som bor växelvis” konstaterar författarna att *”[D]et finns en målkonflikt mellan strävan att ge föräldrar möjlighet till ett delat försörjningsansvar och målet om ekonomisk jämställdhet, som ska ge kvinnor och män samma möjlighet och villkor för att försörja sig själva och sina barn. Att genom reformer skapa likvärdiga förutsättningar för föräldrar att ta ett delat försörjningsansvar innebär inte nödvändigtvis att föräldrar i realiteten gör det. I situationer där kvinnor tar ett större försörjningsansvar än män riskerar den här typen av reform att försämra kvinnors ekonomi ytterligare”*. (Rapport 2020:10). Såväl traditionella könsroller som utövande av ekonomiskt våld kan bidra till att boföräldrar drabbas ekonomiskt. Ett nytt familjepolitiskt stöd vid separationer måste ha en beredskap för att hantera sådana situationer.

Om bestämmelser om underhållsreglering införs anser LO att det beslutade beloppet som ska överföras från frånlevande förälder till boförälder ska gälla i minst sex månader, för att skapa rimliga möjligheter att anpassa den ekonomiska situationen i hushållet.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Susanna Gideonsson

Joa Bergold
Handläggare